

लिंगबदल तर झाला, आता त्यांचा आवाजही बदलणार

आरोग्यम्
धनसंपदा

संतोष आंघडे,
विशेष प्रतिनिधी

आवाज आणि व्यक्तिमत्व या एकाच नाण्याच्या दोन वाजू अनेकदा तर आवाजावरून माणसाची ओळख पटते. त्यामुळे 'मेरी आवाजही पहचान है' सारखी गाणी लिहिली जातात आणि आजही ती तन्मयतेने ऐकली जातात. हे लिहिण्यामागचे कारण म्हणजे लिंग बदल शस्त्रक्रिया करणाऱ्यांमध्ये आवाजावरून उडणारा गोंधळ. लिंग बदल शस्त्रक्रिया करून बाईचा पुरुष झाला किंवा पुरुषाची बाई झाली तरी मूळचा आवाज कायमच राहात होता. मात्र, त्यावरही आता वैद्यकीय विश्वाने उपाय शोधून काढला असून आवाज बदल ही ती शस्त्रक्रिया.

तृतीयपंथीच्या आवाज बदलाच्या

शस्त्रक्रिया (कॉन्फरन्स ऑन ट्रान्स व्हॉइस सर्जरी) या विषयावर तीन महिन्यांपूर्वी मुंबईत वैद्यकीय परिषद आयोजित करण्यात आली होती. त्यासाठी देशभरातून कान-नाक-घसा क्षेत्रातील २०० वैद्यकीय तज्ज्ञ मुंबईत आले होते. मुळात ज्याना लिंग बदल शस्त्रक्रिया करायची असते त्यांच्यासाठी

आवाजाचा मुद्दा कळीचा असतो. त्यातच वैद्यकीय तंत्रज्ञानात झालेल्या अभूतपूर्व प्रगतीमुळे या प्रकारच्या शस्त्रक्रिया सहजसाथ्य झाल्या आहेत. त्यामुळे अनेकजण या शस्त्रक्रिया करून घेण्यासाठी पुढे येऊ लागले आहेत. शस्त्रक्रिया झाल्यानंतर त्यांचे रूप अंतर्भूत बदलते. मात्र, आवाज तसाच राहतो.

तीन महिन्यांपूर्वी भारतात प्रथमच बॉम्बे हॉस्पिटलच्या व्हॉइस क्लिनिक विभागाच्या प्रमुख डॉ. नुपूर कपूर-नेरुकर यांनी तृतीयपंथीच्या आवाज बदलाच्या शस्त्रक्रिया विषयावर मुंबईत वैद्यकीय परिषद भरवली होती. तसेच जगभरात या शस्त्रक्रिया मोठ्या प्रमाणात होत आहेत. आंतरराष्ट्रीय पातळीवर बर्लिन येथे १३ डॉक्टरांनी इंटरनैशनल असोसिएशन ऑफ ट्रान्स व्हॉइस सर्जर्स या संस्थेची स्थापना केली. त्यामध्ये डॉ. नेरुकर या सदस्य आहेत. त्यांनी आजपर्यंत ६० पेक्षा अधिक अत्याधुनिक शस्त्रक्रिया तृतीयपंथीवर केल्या आहेत.

... अन् पायलचे आयुष्य परिपूर्ण झाले

गेल्या वर्षी धुळे जिल्हातील शिरपूर तालुक्यातील वैले डान्सर आणि मॉडेल पायल निकुंभ यांच्यावर ही आवाज बदल शस्त्रक्रिया झाली. त्या सांगतात,

जर मी महिला आहे तर

सर्व गोष्टी या स्त्रीसारख्या असाव्यात असे मला कायम वाटत होते. माझ्या स्त्री होण्यासाठीच्या लागणाच्या सर्व शस्त्रक्रिया पाच-सहा

वर्षांपूर्वी झाल्या होत्या. मात्र माझा आवाज पुरुषांसारखा होता. इंटरनेटवर शोध घेतल्यानंतर मला मुंबईतील रुग्णालयात या शस्त्रक्रिया होत असल्याचे कळाले. माझ्या स्वरयंत्रावर शस्त्रक्रिया केली. शस्त्रक्रिया करून आज काही महिने झालेत, माझा आवाज आता पूर्णपणे महिलासारखा झाल्याने आयुष्य परिपूर्ण झाले आहे. मी खूप आनंदी आहे.

या शस्त्रक्रियांचा नवकीच पायादा होईल. त्यामुळे आम्ही मुख्य प्रवाहात येण्याच्या दिशेने वैद्यकीय क्षेत्राने टाकलेले हे एक चांगले पाऊल आहे. मात्र, केवळ आवाजात बदल होऊन चालणार नाही तर आमच्याकडे यांच्याचा समाजाचा दृष्टिकोनही बदलला पाहिजे. आज राज्यात एक लाखांपेक्षा जास्त तृतीयपंथी आहेत. त्यापैकी जवळपास ५० हजारांपेक्षा अधिक तृतीयपंथी मुंबई प्रदेश प्राधिकरण परिसरात राहत आहेत.

- सलमा शेष्ठा, माजी उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र तृतीयपंथी विकास महामंडळ

काय आहे शस्त्रक्रिया?

आवाज बदलण्याच्या शस्त्रक्रियेत गळ्यावर चीर घेऊन स्वरयंत्रावर जात शस्त्रक्रिया केली जात होती. त्यामध्ये स्वरांच्या दोरांना तापाले जात होते. पण आता वेंडलसे ग्लोटोप्लास्टी ही शस्त्रक्रिया केली जाते. ही शस्त्रक्रिया जर्मन वेथील कान, नाक, घसा तज्ज्ञ जर्मन वेंडलर यांच्या नावावर आहे. विशेष म्हणजे यामध्ये गळ्यावर कोणतीही चीर घेतली जात नाही. एंडोस्कोपीट्रोर ही शस्त्रक्रिया केली जाते. यात स्वरयंत्राची घडीची लांबी कमी केली जाते. त्यामुळे पुरुषांचा आवाज महिलासारखा होत असल्याचे डॉ. नुपूर कपूर-नेरुकर सांगतात.

